

B O G A N M E L D E L S E R

D. H. Robertson: Utility and all that and other essays. George Allen & Unwin, London 1952. 207 s. pris: 18 sh.

Nøglen til forståelsen af denne bog skal søges i undertitlens »essays«. Forfatteren har lagt lige stor vægt på form og indhold; det er på én gang kunst og videnskab, nogle vil nok mene mest det første.

Det er en række forelæsninger og foredrag, holdt ved forskellige lejligheder, der her præsenteres. Bogen indledes med den dobbeltforelæsning, som har givet den dens titel.

Disse to forelæsninger præsenteres af forfatteren med ordene: *these lectures are in the nature of an interim report by an idiot to his fellow-idiot*s. Det er diskussionen omkring *utility, economic welfare* etc., der rapporteres.

Robertsons afhandling falder i to dele. I den første behandles spørgsmålene omkring, hvorvidt nytten kan konstateres numerisk, eller om vi må nøjes med at konstatere »større end« og »mindre end«, om vi kan anlægge en *cardinal* eller må nøjes med en *ordinal* betragtningssmåde. Det første kender vi så godt fra *Bircks Grænseværdilære*; det sidste er jo det, man nu i almindelighed mener at måtte holde sig til, og som illustreres ved hele indifferenskurveteknikken. Robertson giver tydelig udtryk for, at han har lidt svært ved at se den store forskel mellem de to, og venter en dag at se en slags tilbagevenden til den gamle *utility-fremstilling*. Som en slags konklusion skriver han: *One must not assume that because a vegetarian has taken to meat-eating he will therefore ever go all the way back to cannibalism. But I like to play with the idea that in the fullness of time some at least of 'new welfare economists' who are now so careful to insert the word 'ordinal' whenever they use the word 'utility' will be found quietly dropping it. . . . Or will*

someone perhaps announce the facesaving discovery that all along the word 'ordinal' has carried the connotation not only of being ordered in an orderly manner, i. e. with a divisible space between any two ordered points?

Som et lille sidespring i denne hans første del er han inde på tanken om, hvordan man egentlig ud fra den faktiske opførsel skal kunne konstatere, at folk er indifferente. Vi bærer os netop ikke ad som salig Buridans æsel; stillet over for livets smørrebrødseddøl vælger vi jo, og ingen kan bagefter konstatere, om vi satte \times ved spegepølse, fordi vi virkelig placerer det på en højere indifferenskurve end rullepølse, eller fordi vi var ligeglade med, hvad vi fik, men ikke med, at vi fik noget; og så måtte krydset jo stå ét sted.

Hans andet hovedproblem er de interpersonelle sammenligninger. Også her gør forf. sidespring; i et af dem harcelerer han over andres angst for normgivende ord som *utility, happiness, welfare*; selv giver han sig dernæst til at kalde *economic welfare* for *elfare*.

I dette afsnit er det naturligvis først og fremmest kompensationsidéen, der må holde for. Som bekendt har man opbygget den teori, at hvor en foranstaltning får A til at blive bedre stillet end før, men B dårligere, kan man sige, at $A+B$ er blevet bedre stillet, hvis A ved at give B en kompensation kan opnå, at A stadig er bedre stillet end før og B enten ligeså godt eller bedre stillet. Her rejser sig det spørgsmål: gælder det også, hvis kompensationen rent faktisk ikke bliver givet. Det gør det åbenbart ikke; så er det, at en og anden spørger, hvilken interesse dette i grunden har; og kompensationerne giver man ikke, så længe ingen ved, hvormeget hvem skal give til hvem; og selv om man vidste det, er der jo ikke nogen som helst grund til at tro, at man skulle gå igang med disse kompensationer. Politik har andre mål.

B O G A N M E L D E L S E R

D. H. Robertson: Utility and all that and other essays. George Allen & Unwin, London 1952. 207 s. pris: 18 sh.

Nøglen til forståelsen af denne bog skal søges i undertitlens »essays«. Forfatteren har lagt lige stor vægt på form og indhold; det er på én gang kunst og videnskab, nogle vil nok mene mest det første.

Det er en række forelæsninger og foredrag, holdt ved forskellige lejligheder, der her præsenteres. Bogen indledes med den dobbeltforelæsning, som har givet den dens titel.

Disse to forelæsninger præsenteres af forfatteren med ordene: *these lectures are in the nature of an interim report by an idiot to his fellow-idiot*s. Det er diskussionen omkring *utility, economic welfare* etc., der rapporteres.

Robertsons afhandling falder i to dele. I den første behandles spørgsmålene omkring, hvorvidt nytten kan konstateres numerisk, eller om vi må nøjes med at konstatere »større end« og »mindre end«, om vi kan anlægge en *cardinal* eller må nøjes med en *ordinal* betragtningssmåde. Det første kender vi så godt fra *Bircks Grænseværdilære*; det sidste er jo det, man nu i almindelighed mener at måtte holde sig til, og som illustreres ved hele indifferenskurveteknikken. Robertson giver tydelig udtryk for, at han har lidt svært ved at se den store forskel mellem de to, og venter en dag at se en slags tilbagevenden til den gamle *utility-fremstilling*. Som en slags konklusion skriver han: *One must not assume that because a vegetarian has taken to meat-eating he will therefore ever go all the way back to cannibalism. But I like to play with the idea that in the fullness of time some at least of 'new welfare economists' who are now so careful to insert the word 'ordinal' whenever they use the word 'utility' will be found quietly dropping it. . . . Or will*

someone perhaps announce the facesaving discovery that all along the word 'ordinal' has carried the connotation not only of being ordered in an orderly manner, i. e. with a divisible space between any two ordered points?

Som et lille sidespring i denne hans første del er han inde på tanken om, hvordan man egentlig ud fra den faktiske opførsel skal kunne konstatere, at folk er indifferente. Vi bærer os netop ikke ad som salig Buridans æsel; stillet over for livets smørrebrødseddøl vælger vi jo, og ingen kan bagefter konstatere, om vi satte \times ved spegepølse, fordi vi virkelig placerer det på en højere indifferenskurve end rullepølse, eller fordi vi var ligeglade med, hvad vi fik, men ikke med, at vi fik noget; og så måtte krydset jo stå ét sted.

Hans andet hovedproblem er de interpersonelle sammenligninger. Også her gør forf. sidespring; i et af dem harcelerer han over andres angst for normgivende ord som *utility, happiness, welfare*; selv giver han sig dernæst til at kalde *economic welfare* for *elfare*.

I dette afsnit er det naturligvis først og fremmest kompensationsidéen, der må holde for. Som bekendt har man opbygget den teori, at hvor en foranstaltning får A til at blive bedre stillet end før, men B dårligere, kan man sige, at $A+B$ er blevet bedre stillet, hvis A ved at give B en kompensation kan opnå, at A stadig er bedre stillet end før og B enten ligeså godt eller bedre stillet. Her rejser sig det spørgsmål: gælder det også, hvis kompensationen rent faktisk ikke bliver givet. Det gør det åbenbart ikke; så er det, at en og anden spørger, hvilken interesse dette i grunden har; og kompensationerne giver man ikke, så længe ingen ved, hvormeget hvem skal give til hvem; og selv om man vidste det, er der jo ikke nogen som helst grund til at tro, at man skulle gå igang med disse kompensationer. Politik har andre mål.

Må det være anmelderen tilladt at henvende opmærksomheden på et tredje spørgsmål. I almindelighed regner vi med, at kan vi forøge A's realindkomst og lade alle andres forblive uforandret, er den totale velfærd forøget. Men er den nu også det. Bag denne tanke ligger en udpræget individualistisk livsopfattelse. Men gælder det også, hvis folks opfattelse af deres velfærd ikke blot er afhængig af dens absolute stadi, men også af dens relative. Lad os tænke os, at vi kan konstatere, at en gruppe borgere, Y, fx. de højere embedsmænds gruppe, har samme absolutte realindkomst som for 50 år siden, men at i mellemtiden er de selvstændige næringsdrivendes og arbejdernes steget med måske mellem 50 % og 100 %. Kan man så påstå, at Y har samme *ecfare* som før, hvis det afgørende for deres lykkefølelse er deres relative placering, hvis de nu daglig misunder direktøren hans bil og grossererens hans udenlandsrejser, og de selv føler sig deklasserede og fattigere.

Robertsons styrke er hans sunde fornuft og derfor er hans forelæsninger værd at læse, selv om de nok ikke fører *Marshall's* frafaldne tilbage til *the Cardinal Club*.

Men disse forelæsninger skal ikke kun eller hovedsagelig læres af hensyn til deres videnskabelig indhold. De er også kunst, festforelæsninger spækkede med snusfornuft, forbavsende associationer og overraskende perspektiver. Robertson kender sin *Alice* så godt som sin *Marshall*; og det vil ikke sige så lidt. Sine steder kan han minde om *Birck*, som han var, når han var bedst, og kan som *Birck* i oplagte passager hæve sig op til en blanding af poesi og vidsyn med overraskende billeder, fundet i den verden, der ligger uden for *the economic mans* horisont. Lad mig citere et stykke, ikke blot for at illustrere sproget, men også for at understrege, at de behandlede spørgsmål vel kan siges at være snurrepiberier for teoretikere, men også at alt dette om velfærd har at gøre med det helt centrale i nationaløkonomi, med vor begrænsning over for politik og over for de andre videnskaber, der smykker sig med at være samfundets:

But of course if we want to be statesmen, at however humble a level, then in the end we must send for the prophet and the priest, or conjure them up out of our own insides. Then in our journey in search of right action we shall meet Justice on the road; but he will not always wear the same face. To give but one illustration, in one of his guises he may conspire with Immediate Ecfare to demand that the differentials between skilled and unskilled wages be reduced, and in another with Ultimate Ecfare to demand that they be preserved or even increased. We shall meet Charity, but she, too, will not always tell the same tale; sometimes she will plead urgently for a redistributive slide along one of Samuelson's utility-possibility curves; but sometimes, under her finer name of Love, she will be heard bidding us pay heed to the possible effects on character of life in the Superecfare State, where everything is to be had by everybody for nothing. We shall meet, too, a queer personage for whom I cannot find a name, but who seems to be a poet rather than either an economist or a priest, and who will express to us his misgivings lest the colour of life and the richness and variety of human personality should not survive too rigorous an assimilation of economic circumstance. And all the time as we journey, we of this epoch seem doomed to hear, above the clatter of the fraternal duellings of the scholarly Tweedledums and Tweedledees, the beating of the wings of the monstrous crow of War, forcing us, in our statistical calculations and in our policies, to treat Power and Preparedness as if they were ecfare, though we know full well that they are not.

På en måde er det sært, at netop, i vor tid, parlaments-demokratismens, sætter man *max. ecfare* i et højsæde. Skyldes

det et naivt forsøg på at give politikerne noget bedre at stille imod. Som beskrivelse af det faktiske politiske mål duer det i alt fald ikke. Her vil fx. 41 parlamentsmedlemmer ønske størst mulig *ecfare* for landbrugere med over 10000 kr. grundværdi, 14 for dem under denne grænse, 74 for lønarbejderne, o. s. v. Og intet sikrer, at ikke visse grupper *ecfare* bliver helt overset, når kompromisserne fødes. Målet maksimal total *ecfare* hører snarere hjemme under et oplyst enevælde eller måske ovre østpå. —

Bogen indeholder 15 andre afhandlinger. Efter at have taget nogle stikprøver blandt dem, kom jeg til det resultat, at det ville give mig større — jeg havde nær skrevet *ecfare*, men det går vist ikke; det må vist hedde *fare*; eller hvorfor ikke glæde Robertson og kalde det *happiness* eller — *utility* at læse det første essay igen. De andre synes i vel høj grad at være prægede af den lejlighed, hvortil de er skrevet. *Kjeld Philip.*

L. J. Zimmerman: The Propensity to Monopolize. North-Holland Publishing Company. Amsterdam 1952. 98 s. Kr. 16,50.

Der er mange fordele ved denne bog. For det første er den kort. For det andet er den let læselig. Og for det tredje indeholder den en ide (og kun een). Denne ide møder man allerede på bogens første sider, og den går kort og godt ud på, at »tilbøjeligheden til at monopolisere« (the propensity to monopolize) udelukkende afhænger af efterspørgsels- og udbudselasticiteterne. Begrebet monopoliseringstilbøjeligheden defineres simpelthen som $-\frac{e_s}{e_d}$, således at den stiger, når e_s , efterspørgselselasticiteten, falder og/eller når e_d , udbudselasticiteten, stiger. En nærmere forklaring af, hvad der egentlig skal forstås ved »the propensity to monopolize«, får man iøvrigt ikke — det overlades til læseren at finde ud af.

Medens man normalt går ud fra monopolgraden som noget givet, ønsker Zimmerman altså at forklare, hvorfor man

for nogle varer får udpræget monopolagtige tilstande, medens andre varer er underkastet stærkt konkurrence. Den forskellige grad af konkurrence mener han er en funktion *udelukkende* af de pågældende varers udbuds- og efterspørgselselasticiteter. Når e_d er stor, og e_s er lille, er der stor sandsynlighed for, at man vil finde et stærkt konkurrencepræget marked; er det omvendte tilfældet, skulle man være næsten sikker på at finde monopolagtige tilstande. At det må være således begrundes Zimmerman med, at for varer med uelastisk efterspørgsel er gevinsten ved en monopolisering høj, og tilbøjeligheden til at organisere markedet på en monopolagtig måde må derfor være stor. Og hvad e_s angår, vil en stor udbudselasticitet betyde, at selv små prisændringer bevirker voldsomme produktionssvingninger, der er generende for producenterne, og som disse derfor vil søge at regulere gennem monopoldannelser af forskellig art, hvorimod denne trang ikke er til stede, hvis e_s er lille. Disse ideer er måske ikke helt nye, idet man hos flere forfattere kan finde en lignende tankegang, men det er første gang, at den er sat op som en klar og veludformet teori.

Denne centrale ide uddybes og forsvares konsekvent bogen igennem, ligesom der også forsøges nogle — omend ret sparsomme — statistiske efterprøvninger. Selv om der hist og her er indflettet et par reservationer, tør man nok sige, at Zimmerman slår på storetromme for sin nye ide. Man mærker tydeligt, at han selv tror på den og er begejstret for den. Dette medfører naturligvis, at bogen får et stærkt præg af ensidighed — en ensidighed, der er så stærk, at den ikke undgår at ægge til modsigelse. Men det er vel egentlig kun en fordel. Læseren tvinges til at tænke selv, fordi teorien er ført ud i dens yderste konsekvens.

Personligt har jeg adskillige indvendinger at gøre. Kernen i disse er, at forfatteren ikke definerer sine begreber skarpt nok; eller måske rettere, at han opfatter dem som mere klare og præcise,